

LEGASI, IMPAK DAN KEPIMPINAN MAMPAN:

PENCAPAIAN 26 TAHUN
IBAN LAWAS

RUBIAH ANAK AJAN

LEGASI, IMPAK DAN KEPIMPINAN MAMPAN:

PENCAPAIAN 26 TAHUN IBAN LAWAS

RUBIAH ANAK AJAN

LEGASI, IMPAK DAN KEPIMPINAN MAMPAN: PENCAPAIAN 26 TAHUN IBAN LAWAS

© Rubiah Anak Ajan, 2026

Hakcipta terpelihara. Tiada bahagian daripada isi kandungan buku ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang cara, sama ada secara elektronik, mekanikal, fotokopi, rakaman atau lain-lain, tanpa mendapat izin bertulis daripada Penerbit Rubiah Anak Ajan, kecuali seperti yang diperuntukkan dalam Akta 332, Akta Hak Cipta 1987. Segala kandungan, kesahihan maklumat atau pandangan dalam buku ini adalah tanggungjawab penulis dan tidak semestinya mencerminkan pendirian atau pendapat rasmi mana-mana individu, pemimpin ataupun agensi kerajaan negeri Sarawak.

Penulis: Rubiah Anak Ajan

Diterbitkan oleh: Rubiah Anak Ajan

Alamat: Jalan Datuk Muhammad Musa, 94300 Kota Samarahan, Sarawak

Email: arubiah@unimas.my

Perpustakaan Negara Malaysia
Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan
ISBN 978-629-92312-0-2

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Perpustakaan Negara Malaysia

Rekod katalog untuk buku ini boleh didapati dari
Perpustakaan Negara Malaysia

ISBN 978-629-92312-0-2

ISI KANDUNGAN

NOTA PENERBITAN	IV
SUMBANGAN	V
PRAKATA	VI
PERUTUSAN KHAS YANG YANG BERHORMAT TIMBALAN PREMIER SARAWAK	VII
UCAPAN KHAS YANG BERHORMAT AHLI PARLIMEN LAWAS P.222	VIII
KATA ALUAN KETUA MASYARAKAT IBAN LAWAS	IX
KRONOLOGI 26 TAHUN	10
TRANSFORMASI KEPADA SIFAR MISKIN	17
ASPIRASI PENDIDIKAN TINGGI	22
PEMBANGUNAN KOMUNITI	27
BUDAYA DAN TRADISI	31
EKOSISTEM ALAM SEMULA JADI	34
PENYELIDIKAN	37
GALERI SEGULAI SEJALAI	42
HARAPAN KOMUNITI	53
PENUTUP	57
RUJUKAN	58
BIODATA PENULIS	59

NOTA PENERBITAN

Buku ini diterbitkan sebagai satu tanda penghargaan kepada Yang Berhormat Datuk Amar Haji Awang Tengah Ali Hasan, Timbalan Premier Sarawak merangkap Menteri Sumber Asli dan Pembangunan Bandar II serta Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan, dan Ahli Dewan Undangan Negeri N.82 Bukit Sari, dan Yang Berhormat Dato Henry Sum Agong, Ahli Parlimen Lawas P.222, atas kepimpinan dan inisiatif dalam membangunkan Daerah Lawas dan komuniti Iban khususnya. Terhasilnya buku ini adalah bertujuan untuk mendokumentasikan perjalanan pembangunan komuniti Iban di Daerah Lawas sepanjang tempoh 26 tahun (1999-2026). Meskipun berskala kecil, komuniti Iban telah membuktikan keupayaan mereka dalam membina kemajuan dengan semangat dan komitmen tinggi. Penerbitan buku ini juga bertujuan untuk menghargai jasa dan sumbangan tokoh-tokoh pemimpin Sarawak dan semua pihak yang telah menyumbang kepada pembangunan dan kesejahteraan komuniti Iban di daerah Lawas.

Publication Note

This book is published as a token of appreciation for The Honourable Datuk Amar Haji Awang Tengah Ali Hasan, Deputy Premier of Sarawak, Second Minister for Natural Resources and Urban Development, and Minister for International Trade, Industry and Investment, and Member of the Sarawak State Legislative Assembly for N.82 Bukit Sari and The Honourable Dato Henry Sum Agong, Member of Parliament for P222 Lawas, in recognition of their leadership and initiatives in the development of the Lawas District, particularly the Iban community. It aims to document the 26-year development journey (1999-2026) within the Iban community of Lawas District. Though small in size, this community has demonstrated great spirit and unity in achieving collective progress. This book is also published to honour and recognise the contributions of Sarawak's leaders and all parties that have played a role in advancing the development and well-being of the Iban community in the Lawas District.

SUMBANGAN

Dr. Rubiah Anak Ajan (Universiti Malaysia Sarawak)

Menjalankan keseluruhan kerja-kerja penulisan, penambahbaikan, penyusunan, menghubungkan maklumat dan idea asal, suntingan pertama, mereka bentuk kulit muka hadapan (*layout and design*) serta menjalankan survei atas talian dalam kalangan komuniti Iban bagi mendapatkan pandangan mereka.

Penghulu Ajan Anak Renang (Kampung Meragang)

Menyediakan sumber maklumat sejarah latar belakang komuniti Iban di Lawas, garis masa dan fakta beserta sumber bertulis mahupun visual (*Primary Data*).

Tuai Rumah Sibat Anak Ringgit (Kampung Siang - Siang)

Menyediakan maklumat pendidikan tinggi (*Primary Data*).

Profesor. Dr. Novel Anak Lyndon (Universiti Kebangsaan Malaysia)

Membuat semakan kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Profesor. Dr. Abd Hair Awang (Universiti Kebangsaan Malaysia)

Membuat semakan kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Profesor. Madya Dr. Andika Ab. Wahab (Universiti Kebangsaan Malaysia)

Membuat semakan gambar kulit muka hadapan, kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Dr. Daniel Ugi Anak Echoh (Universiti Malaysia Sarawak)

Membuat semakan kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Dr. Suridah Binti Ali (Universiti Kebangsaan Malaysia)

Membuat semakan kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Dr. Daniel Handoko (Universitas Muhammadiyah Jakarta, Fakultas Ilmu Sains & Ilmu Politik)

Membuat semakan kandungan penulisan, memperkemaskan penyampaian dan kesesuaian penggunaan bahasa (*content validity*).

Setiausaha Kanan dan Pegawai Media kepada Yang Berhormat Timbalan Premier Sarawak, Datuk Amar Haji Awang Tengah Ali Hasan

Membuat semakan teks perutusan khas dan gambar.

Setiausaha Kanan kepada Yang Berhormat Dato Henry Sum Agong

Membuat semakan teks ucapan khas dan gambar.

PERUTUSAN KHAS

Salam Sarawak Maju Makmur kepada pembaca. Saya ingin menzhahirkan ucapan setinggi-tinggi tahniah atas penerbitan buku ini yang mendokumentasikan pencapaian 26 tahun pembangunan dan kemajuan komuniti Iban di Lawas sebagai julung kali dipaparkan. Kejayaan yang kita kecapai hari ini tidak datang bergolek. Setiap usaha yang dicurahkan bermula dengan satu langkah berani dan penuh harapan seperti yang dapat dilihat iaitu pembinaan rumah panjang Kampung Meragang yang dibangunkan secara rasmi pada awal 2000.

Justeru itu, ini bukan sahaja menunjukkan sebagai satu simbol permulaan pembangunan fizikal, malah menandakan titik permulaan kepada harapan baharu bagi komuniti Iban di Lawas. Pembinaan rumah panjang di Sarawak, merupakan salah satu pemangkin kepada legasi generasi pertama ke generasi penerus. Justeru itu, dapat dilihat bahawa rumah panjang merupakan lambang keharmonian dan kebersamaan bagi komuniti Iban di negeri ini. Pada hari ini, kebanyakan rumah panjang telah melalui proses pemodenan dari aspek seni binanya serta dilengkapi kemudahan asas selari dengan kemajuan pesat negeri Sarawak yang makmur di dalam Malaysia.

Seiring dengan matlamat dan dasar kerajaan negeri Sarawak yang jelas serta berpaksikan kepada prinsip pembangunan inklusif memperlihatkan bahawa usaha memperkasa masyarakat luar bandar sentiasa menjadi keutamaan kerajaan. Justeru, masyarakat Iban masa kini telah berjaya menikmati pelbagai kemudahan asas, inisiatif pendidikan, prasarana jalan raya, serta bekalan elektrik dan air bersih selaras dengan tumpuan dasar kerajaan yang memfokuskan kepada pembangunan luar bandar. Sepanjang tempoh 26 tahun yang lalu, kita menyaksikan kerjasama erat antara pimpinan setempat, komuniti dan kerajaan negeri telah membuahkan hasil yang amat membanggakan dalam usaha meningkatkan taraf hidup masyarakat luar bandar.

Di kesempatan ini, saya juga ingin merakamkan penghargaan kepada semua pihak yang terlibat kerana telah mendokong dan merealisasikan projek-projek pembangunan di Kampung Meragang, Kampung Siang-siang dan Kampung Lumut Laut sepanjang lebih dua dekad ini. Terutama sekali kepada pemimpin akar umbi, ketua masyarakat, ketua kaum, ketua-ketua jabatan, pemegang taruh dan generasi muda yang telah bertungkus lumus menggembleng tenaga dalam memastikan kualiti hidup masyarakat di Daerah Lawas di tahap yang baik.

Akhir kata, saya berharap agar buku ini bukan sekadar catatan sejarah, tetapi menjadi sumber inspirasi kepada generasi akan datang. Seruan saya adalah agar kita semua terus mengekalkan keharmonian, semangat muafakat dan kesinambungan pembangunan komuniti demi kesejahteraan semua tanpa mengira latar belakang.

YANG BERHORMAT DATUK AMAR HAJI AWANG TENGAH ALI HASAN

Timbalan Premier Sarawak,

Menteri Sumber Asli Dan Pembangunan Bandar II, Menteri Perdagangan Antarabangsa, Industri dan Pelaburan

Naskah ini membincangkan tentang pembangunan Kampung Meragang sebagai sebuah model penempatan komuniti Iban di daerah Lawas yang serba kekurangan kepada penempatan yang mempunyai infrastruktur yang baik dan sangat berpotensi. Kejayaan transformasi ini merupakan kejayaan semua pihak yang berjaya mengintegrasikan elemen tradisi dengan tuntutan modeniti. Komitmen dan sokongan berterusan daripada kepimpinan Kerajaan Negeri Sarawak menjadi pemangkin utama kepada evolusi landskap pembangunan yang inklusif dan holistik di kawasan luar bandar khususnya di daerah Lawas. Perbincangan dalam buku ini bermula daripada naratif migrasi dan pembentukan petempatan penduduk yang penuh dengan semangat perjuangan pada akhir dekad 1990-an. Transformasi sosioekonomi penduduk kampung turut dibincangkan dalam konteks pembangunan inklusif di Sarawak. Melalui lensa Antropologi dan Sosiologi, buku ini turut mendokumentasikan pencapaian modal insan melalui mobilisasi pendidikan tinggi dalam kalangan belia. Selain itu, impak pelaksanaan projek komuniti berimpak tinggi seperti inisiatif agromakanan dan industri ladang keju turut diketengahkan oleh penulis. Perbincangan turut diperluas kepada cadangan penyelidikan terhadap aspek ekosistem semulajadi yang berfungsi sebagai makmal biodiversiti dan pangkalan data etnobotani bagi penyelidikan klinikal serta saintifik bertaraf nasional. Selain itu, buku ini juga memberikan tumpuan kepada dinamika sosiokultural melalui sambutan perayaan Gawai Dayak sebagai instrumen integrasi nasional dan *co-existence* antara kaum dalam masyarakat majmuk di Lawas. Seiring dengan arus kemodenan, intipati buku ini juga menyelitkan prospek masa hadapan menerusi pengintegrasian Kecerdasan Buatan (AI) dan pendigitalan luar bandar yang boleh memberi manfaat kepada masyarakat. Dengan ini, penulisan ini boleh dijadikan rujukan kepada pembuat dasar, penyelidik, dan pengamal pembangunan dalam memahami strategi pemerkasaan komuniti minoriti yang mampan dan berdaya saing dalam mendepani cabaran global.

Rubiah Anak Ajan, PhD, merupakan seorang pensyarah program Antropologi dan Sosiologi, di Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan (FSSH), Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS). Beliau mempunyai kepakaran dalam bidang Antropologi Perubatan, Sosiologi Kesihatan dan Kesejahteraan Masyarakat. Kepakaran beliau juga tertumpu kepada hubungan sosiobudaya dan tingkah laku kesihatan, termasuk penyelidikan berkaitan pengambilan alkohol dalam kalangan masyarakat bumiputera dan komuniti Orang Asal di Sarawak.

